

Libya Krizinde KATAR

“

Katar, Libya devrimini ilk günden sahiplenmiş ve bu desteği bölgede demokratik, refaha dayalı ve barışçıl rejimlerin güçlenmesine katkı şeklinde meşrulaştırmaya çalışmıştır.

”

Dr. Mustafa Yetim
Uzman, ORSAM

Şubat 2011'de Libya'ya yayılan ve Ekim 2011'de 42 yıllık Muammer Kaddafi iktidarının son bulmasına yol açan Libya'daki halk hareketleri ve gösterileri, Arap ayaklanmalarının önemli bir aşaması olarak değerlendirilmiştir. Diğer taraftan Kaddafi rejiminin devrilmesi Libya'da beraberinde istikrarı getirmediği gibi Suriye ve Yemen'e benzer şekilde Libya, özellikle 2014-2015 yıllarından itibaren yoğun bir iç savaş sürecini tecrübe etmektedir. DAESH gibi terör örgütlerinin de zaman zaman etki sahibi olduğu bu iç savaş sürecinde Libya'daki kabile ilişkileri, bölgesel aktörlerin politikaları ve küresel aktörlerin tutumu büyük oranda belirleyici olmuştur. Bu çerçevede Arap ayaklanmalarında ön plana çıkan önemli bölgesel aktörlerden Katar'ın da Libya iç savaşına yönelik tutumunun sahadaki dinamikleri şekillendirdiği açıktır.

Kaddafi Sonrası İkili Yapının Gelişimi

Kaddafi sonrasında 17 Şubat devrim hareketinin öncülüğünde Libya Ulusal Geçiş Konseyi/Hükümeti kurulmuş ve bu oluşum Libya'daki önemli aktörleri temsil ettiği belirtilen Libya Genel Ulusal Kongresi'ne Temmuz 2012'de görevi bırakmıştır. Fakat bu organ, Sirte bölgesindeki kontrolü güçlenen DAESH'in ve çeşitli milis güçlerin artan saldırıları nedeni ile etkisizleşmeye başlamıştır. Bunun üzerine Şubat 2014'te Birleşmiş Milletler (BM) destekli seçimler gerçekleştirilmiştir. BM'nin devreye girmesi de Libya meselesine çözüm getirmemiş; Libya krizi daha fazla

karmaşık hale dönüşmüştür. Bu süreçte 2014'te Bingazi'deki DAEŞ mensuplarına "Onur Operasyonu" ismi ile askeri operasyon düzenleyen General Halife Hafter, Trablus'taki BM destekli ve meşru Ulusal Mutabakat Hükümeti'ni (UMH) tanımadığını açıklamıştır.

Bir dönem Kaddafi'nin en yakın adamı olarak bilinen ve onun döneminde Genelkurmay Başkanlığı yapmış Hafter'in, zaman içerisinde Kaddafi ile ilişkileri bozulmuş ve bu olay sonrasında Hafter ABD'ye yerleşmiştir. Libya devriminin başlamasının ardından ABD'den geri dönen ve yaklaşık iki yıl kadar cezaevinde kalan Hafter'in, özellikle Libya'nın doğu bölgesindeki aşiretler üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir. Bu özelliği ve Fransa-Rusya gibi devletlerin desteklerinin de etkisi ile 2015'te Tobruk Temsilciler Meclisi tarafından kurulan Libya Ulusal Ordusu'nun (LUO) başına getirilen ve savaş ağası olarak tanımlanan General Hafter, böylelikle Libya uluslararası meşru organı Trablus hükümetine karşı silahlı girişimlerini yoğunlaştırmıştır.

DAEŞ terör örgütü ve Libya'daki bazı otonom milis güçleri bir tarafa bırakırsak Tobruk merkezli Libya Temsilciler Meclisi ve Libya Ulusal Kurtuluş Hükümeti gibi oluşumlarca desteklenen Hafter'in askeri-siyasi girişimleri sonrasında Libya'da iki farklı siyasi-askeri yapı ortaya çıkmıştır. Bir tarafta Hafter'in öncülük yaptığı Libya Ulusal Ordusu ve bu oluşumu destekleyen Tobruk merkezli hükümet ve meclis söz konusu iken diğer taraftan BM tarafından tanınan ve Fayiz

es-Sarrac'ın başkanlığını yürüttüğü UMH, Libya ordusu ve Milli Genel Kongre gibi meşru organlar bulunmaktadır. Libya Başkanlık Konseyi Başkanı es-Sarrac, BM desteği ile Aralık 2015'te Fas'ta imzalanan Libya Siyasi Anlaşması sonucunda UMH'yi oluşturmasına rağmen 2016 yılına kadar Libya'daki gelişmeler neticesinde görevine tam anlamıyla başlayamamıştır. Hafter'in 2016'da Bingazi'yi kontrol etmesi ve zaman içerisinde Libya'nın doğusunda ve güneyinde alan hakimiyetini genişletmesinin ardından Libya'daki ikili yapı ve bu yapıya dayalı iç savaş süreci daha yoğun bir hal almıştır. Dahası Hafter'in Libya'daki petrol bölgelerini ve gelirlerini ele geçirme ve Libya Ulusal Petrol Şirketi'ni nüfuzu altına alma girişimleri uluslararası kaygıları daha fazla yoğunlaştırmıştır.

4 Nisan'da Hafter'in kendisine bağlı güçlere "Trablus'u Özgürleştirme Operasyonu" emri vermesi meselenin daha karmaşık bir böl-

gesel-küresel soruna dönüşmesine yol açmıştır. ABD'nin eleştirilerine rağmen Rusya-Fransa gibi küresel aktörlerce ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Suudi Arabistan ve Mısır gibi bölgesel aktörlerce desteklenen Hafter'in nisan ayından itibaren Trablus ve Sirte'ye yönelik silahlı saldırılarına devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu süreçte Libya'daki BM destekli ve meşru uluslararası hükümet UMH'ye en güçlü desteğin ise Türkiye ve Katar gibi ülkelerden geldiği anlaşılmaktadır. Önceleri siyasi ve sonrasında artan şekilde Libya meşru hükümetine askeri desteğini artıran Türkiye'nin burada bir oldu-bitti sürecini engellemeye çalıştığı görülmektedir. Türkiye'nin müdahalesi ile Libya'ya yönelik BM çatısı altındaki uluslararası diplomatik görüşmelere hız verilmiş ve Moskova ile özellikle Berlin'de Libya'da çatışan tarafların bir araya gelmesi sağlanmıştır. Bu görüşmelerden acil ateşkes ve BM'nin vurguladığı Libya'ya silah ambargosuna uyulması yönünde kararlar çıkmasına rağmen Hafter

saldırılarına devam etmiştir. Benzer şekilde Rusya, özel askeri şirketi Wagner üzerinden Hafter'e milis güçler gönderirken Mısır ve özellikle BAE de Hafter'e askeri desteğini sürdürmektedir. Diğer taraftan Serrac hükümeti de Türkiye ve Katar tarafından askeri ve siyasi olarak desteklenmekte ve bu aktörler meşru hükümetin güçlenmesi için uluslararası çabaları yoğunlaştırmaktadır.

Katar'ın Devrim Süreci ve Sonrasındaki Politikaları

Arap ayaklanmaları sürecinin şüphesiz en önde giden ve tartışılan aktörlerinden biri Körfez'in coğrafi-nüfus açısından küçük ülkesi Katar olmuştur. Bu aktörün Libya iç savaşı sürecinde de etkili olması nüfus alanını sadece "Küçük Ortadoğu" bölgesi ile sınırlı tutmak istemediğini ve Kuzey Afrika bölgesine doğru genişletmek istediğini doğrulamaktadır. Libya'da Kaddafi yönetimine karşı halk gösterileri başladığında bu ayaklanmaları en istekli şekilde destekleyen devletlerden birisi de Katar olmuştur. Bu çerçevede ülkedeki muhaliflere siyasi tanıma sağlayan ilk Arap ülkesi olan Katar, Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO) öncülüğünde Kaddafi rejimine mart ayı itibarıyla başlayan hava operasyonlarına bazı savaş jetleri ile destek sağlamıştır. Katar'ın NATO operasyonuna desteği Batı ülkelerince askeri operasyonun Ortadoğu'da meşruiyetini artıran bir gelişme olarak değerlendirilerek memnuniyetle karşılanmıştır. Sadece askeri-siyasi destek değil Katar'ın ilk günden itibaren söz konusu muhalif oluşumlara tutum-

larını uluslararası kamuoyuna iletilebilmek amacı ile medya-iletişim kanalları meselesinde de yardımcı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Katar, Libya devrimini ilk günden sahiplenmiş ve bu desteği bölgede demokratik, refaha dayalı ve barışçıl rejimlerin güçlenmesine katkı şeklinde meşrulaştırmaya çalışmıştır.

Libya devriminin gelişmeye başladığı ilk andan itibaren burada aktif olan diğer bir Körfez ülkesi de BAE olmuştur. Önceleri Kaddafi'ye karşı aynı tarafta yer alan ve muhalifleri destekleyen bu aktörlerin Libya tasavvurlarının, şu anda Libya'daki ikili yapı gibi derin bir biçimde farklılaştığı anlaşılmaktadır. Libya'da da Mısır'daki Abdülfettah el-Sisi öncülüğündeki darbeci rejimin benzeri bir rejim arzulan BAE ve ittifak halinde olduğu Mısır, Katar'ın Libya'da "İslamcı" gruplar, Müslüman Kardeşler ilişkili oluşumlar ve terör örgütleri ile işbirliği halinde olduğunu savunmaktadır. Bu çerçevede benzer söylemleri kullanan ve Sisi benzeri yapıyı Libya'da kurmayı hedefleyen Hafter'in en büyük destekçileri olarak bu aktörler ön plana çıkmaktadır. BAE, Libya'da bahsi geçen politikalarını uygulamak amacıyla askeri-siyasi ve ekonomik olarak yoğun şekilde Hafter'i desteklemektedir. Devrimin ilk yıllarındaki aktif askeri pozisyonuna rağmen Katar ise şu anda BM tarafından tanınan meşru UMH hükümetine siyasi-finansal destek sağlamaktadır. Bu çerçevede BAE ve Katar'ın devrimin ilk aşamasındaki tutumları kısmen dönüşmüştür. Katar, Libya'daki askeri angajmanlarını sınırlandırırken

BAE'nin bu yöndeki angajmanlarını Mısır'ın da coğrafi yardımı ile yoğunlaştırdığı ifade edilebilir. Buradan hareketle, Katar'ın Türkiye üzerinden Libya'daki askeri stratejisini şekillendirdiği ve Türkiye'nin UMH lehinde Libya'da artan askeri dahilini desteklediği söylenebilir. Bu süreçte Kuzey Afrika'nın önemli ülkelerinden ve Libya ile geniş sınırı olan Cezayir ile İtalya'nın Libya girişimleri ve bu bağlamda Türkiye ile gelişen diyaloglarının da bu ülke tarafından memnuniyetle karşılandığı yorumu yapılabilir.

Libya'da meşru hükümeti destekleyen öncül aktörlerden olan Doha, Türkiye gibi aktörler ile Trablus hükümetine silahlı meydan okumasını sürdüren Hafter karşıtı yerel ve bölgesel cephe karşısında kendisini konumlandırmaktadır.

Sonuç olarak, 2017 tarihli Körfez krizinin unsurlarından biri olan Katar'ın Libya'daki meşru hükümete sunduğu siyasi-ekonomik desteğin, buradaki BAE-Mısır bloğu tarafından olumlu karşılanmadığı ve BAE ile Katar'ın Libya'da ortaya çıkan ikili yapının farklı tarafları ile işbirliği geliştirdiği görülmektedir. Bu duruma rağmen Libya'da meşru hükümeti destekleyen öncül aktörlerden olan Doha, Türkiye gibi aktörler ile Trablus hükümetine silahlı meydan okumasını sürdüren Hafter karşıtı yerel ve bölgesel cephe karşısında kendisini konumlandırmaktadır. ■